

GS. NGND Nguyễn Thị Ngọc Giáp với Giải thưởng Nhà nước 2010

[Thành Long](#) /USSH:

Hà Nội, tháng 10/2011.

Nguyễn Văn Khang

GS. NGND Nguyễn Thị Ngọc Giáp tại nhà riêng,

Tác giả: GS.TS

GS.TS Nguyễn Văn Khang (Viện Ngôn ngữ học) phân tích và khẳng định những đóng góp của GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp trong nghiên cứu ngôn ngữ học qua công trình và các trao Giải thưởng Nhà nước về khoa học công nghệ năm 2010: “Tự vựng học tiếng Việt” (1985) “Tự và nhận diện từ tiếng Việt” (1996).

Giải ngữ học những vấn đề lý luận và xây dựng ngôi nhà văn học là vấn đề lý luận chuyên ngành, ngôn ngữ không thể không có và các vấn đề từ vựng ngôn ngữ (cùng như xây dựng nhà phê bình văn học lý luận và thực tiễn). Vì thế,

trong học thuyết ngôn ngữ và nghiên cứu về

từ

trở thành một trong tâm của ngôn ngữ học. Cách hình dung vấn đề như vậy cũng là một mục nói rằng,

từ

là một vấn đề mà mang tính truy vấn thặng và mang tính hiên đại của khoa học ngôn ngữ.

T?

trở thành một nội dung không thể thiếu của ngôn ngữ học đại chúng và hàng ngàn sinh viên nghiên cứu cũng thế?

t?

Trong ngôn ngữ và trên cơ sở đó, nó lại được áp dụng, triển khai nghiên cứu rộng rãi, liên tục trong ngôn ngữ.

Nguyễn Thị Ngọc Giáp, nghiên cứu về

t?

có một mặt bằng. Nhưng là khi vấn đề

t? tiếng Việt

trở thành nội dung nghiên cứu của các ngành pháp (tư pháp) luận về tiếng. GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp, sau khi tốt nghiệp chuyên ngành ngôn ngữ, Khoa Ngữ văn Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội và được cử làm cán bộ giảng dạy, đã nhanh chóng xếp vào hàng nghiên cứu về tiếng. Ông vào hàng nghiên cứu về tiếng Việt khi trong quá trình ông có rất nhiều nghiên cứu về tiếng, trong đó có những nhà Việt ngữ học thành danh với các công trình nghiên cứu, bài viết sâu sắc về tiếng Việt. Ông cũng vào hàng nghiên cứu về tiếng Việt trong bối cảnh ngôn ngữ học Việt Nam đang cao trào của nghiên cứu cấu trúc luận và

t? tiếng Việt

trở thành một nội dung khoa học trung tâm của Việt ngữ học? hay hai bình diện là bình diện ngữ pháp học tiếng Việt và tiếng học tiếng Việt.

[Thành Long](#) /USSH GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp sinh năm 1944, các lĩnh vực chuyên sâu của ông bao gồm ngôn ngữ học xã hội, văn học và nghệ thuật, và đặc biệt là Văn học.

Xung quanh vấn đề

từ tiếng Việt

, câu hỏi luôn được đặt ra là: từ tiếng Việt là gì (thì nào là từ tiếng Việt) và cái gì thực là từ tiếng Việt (bên cạnh của từ tiếng Việt). Nếu coi “âm tiết tính” là một phạm trù, mang tính bên cạnh của tiếng Việt thì vấn đề từ tiếng Việt cần được giải quyết như thế nào trong mối quan hệ với phạm trù âm tiết này? GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp đi theo hướng mà trước đây đã có người đi trước, nhưng chưa có người đi sau, đó là:

từ tiếng Việt có văn học âm là âm tiết. Nếu coi hình thức là văn học có nghệ thuật của ngôn ngữ thì từ tiếng Việt cần được trùng với âm tiết

. Trước đây theo quan niệm này, ông cho rằng, trong tiếng Việt, cùng với văn học từ văn học bên cạnh từ thì còn có một phạm trù văn học là nghệ thuật.

Ngữ là nhữg c?m t? s?n có trong ti?ng Vi?t, có giá tr? t??ng ???ng nh? t?

. Khái ni?m “ng?” ???c ông gi?i thích nh? sau:

khác v?i c?m t? t? do, các ng? (t? ghép, t? láy, ng? ???nh danh, thành ng?) ???u có tính cú pháp trong quan h? gi?a các thành t?

. Khái ni?m

phi cú pháp

, theo ông,

không ph?i là không có quan h? cú pháp mà là có quan h? cú pháp ?ã ?i tr?ch ra kh?i nh?ng mô hình cú pháp bình th??ng c?a ti?ng Vi?t hi?n ??i

. V?i cách lí gi?i này c?a ông, trong ti?ng Vi?t có “t?, ng?, câu” và theo ?ó, nh?ng khái ni?m hình v?, t? ???n, t? ghép, t? phái sinh,... n?u có thì c?ng s? ph?i ???c gi?i thích thông qua ba khái ni?m c? b?n trên. So sánh v?i khái ni?m

ng?

mà ông nêu ra v?i khái ni?m

c?m t?

trong ngôn ng? ?n Âu, ông cho r?ng, chúng không hoàn toàn gi?ng nhau: v? m?t ng? ngh?a, các ng? trong ti?ng Vi?t t??ng ???ng v?i t? phái sinh, t? ph?c, t? ghép và c?m t? c? ???nh trong các ngôn ng? ?n Âu. ???n ?ây thì ?ã rõ, dù ông có thêm nh?ng ?o?n gi?i thích thì cái c?t lõi “m?i âm ti?t là m?t t?” là quan ni?m mà ông theo ?u?i hay nói m?t cách chính xác ???c ông tri?t ?? hoá: nh?ng ???n v? gi?i là

t? ???n, t? ph?c, t? ghép, t? láy

trong ti?ng Vi?t ???c ông chuy?n sang

ng?

.

Quan ?i?m v?

t?

và

ng?

ti?ng Vi?t c?a GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp xu?t hi?n ? vào cái th?i mà t?p chí Ngôn ng? ?ang có cu?c tranh lu?n sôi n?i, kéo dài v?

ti?ng, t?

và

hình v?

trong ti?ng Vi?t. Ông x?p hàng ?ã ???n lu?t ???ng kí ghi tên mình và ra trình làng ngôn ng? h?c b?ng lu?n án phó ti?n s? (nay là ti?n s?) c?a ông:

V?n ?? phân ???nh ranh gi?i trong nh?ng ???n v? th??ng ???c g?i là t? c?a ti?ng Vi?t

(1983). Bu?i b?o v? ?ó tôi c?ng ???n d? và tôi còn nh? nh? in không khí “s?c sôi, c?ng nh? dây ?àn” khi xu?t hi?n các ý ki?n trái chi?u v?i lu?n án c?a ông. Nh?ng may thay cho ông, GS Nguyễn Tài C?n – m?t con ng??i uyên bác c? v? tri th?c khoa h?c và tri th?c cu?c s?ng ???i th??ng – ?ã phát bi?u m?t câu khi?n cho b?u không khí ?ang nóng c?a h?i tr??ng t? t? h? nhi?t, ???i ý là, nh?ng v?n ?? mà các v? v?a nêu là r?t hay, xin m?i các v? mài gi?a lí thuy?t, ki?n th?c ?? chúng ta ti?p t?c tranh lu?n trên t?p chí Ngôn ng?, còn ?ây là tr??ng quy... (lúc ?ó ngành ngôn ng? h?c ch? có m?t t?p chí duy nh?t là t?p chí Ngôn ng?). C?ng là ?i?u d? hi?u thôi, khi quan ?i?m mà ông phát tri?n tri?t ?? ???c th? hi?n trong lu?n án t? ra có ph?n l?c lỏng

vấn quan tâm đang thực hành trong tiếng Việt và ???c coi nh? là quan tâm chính thực thi? ó (th?m chí cho ???n c? bày gi?): tiếng Việt có t? g?m t? ???n, t? ghép và t? láy. Nh?ng th?i? ó nó khác, ó là th?i c?a n?n kinh t? k? ho?ch hoá (còn quen g?i là bao c?p) nên m?i t? duy ???u theo h???ng chu?n m?c. Nghiên c?u ngôn ng? h?c c?ng không ngo?i l?. Ch?ng h?n, chu?n hoá tiếng Việt ph?i theo h???ng quy ph?m lu?n, t?c là có m?t cái khung ???nh s?n ?? soi vào, n?u m?t cách dùng t?, m?t phát ngôn (nay g?i là bi?n th?) mà không l?t vào các ô c?a cái khung ó thì s? b? coi là sai, không chu?n m?c. ?i ng???c l?i m?t quan tâm đang thực hành g?n v?i nh?ng tên tu?i l?n là m?t c? m?t hi?m nguy trong nghiên c?u khoa h?c. Nói ra ?i?u này ?? không ch? th?y ???c cách t? duy logic và s? dày công nghiên c?u qua th?c t? tiếng Việt c?a GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp mà còn th?y ???c b?n l?nh khoa h?c ? ông. Ông t? t?n trong l?i ?n tiếng nói khi tranh lu?n khoa h?c, nh? nhàng, tinh t? trong ?ng x?, nh?ng, ?n bên trong là s? quy?t li?t... m?t s? quy?t li?t có s?c thuy?t ph?c b?ng s?c lao ???ng, s? sáng t?o, trí tu? và ni?m say mê c?a ông.

Càng ngày càng hi?u ra r?ng, quan tâm mà ông nêu ra không ph?i ch? thu?n tuý là cách g?i, là “s? s?p ??t ch? ng?i” cho ???n v? này hay ???n v? n?. B?i nh? th? có ích gì n?u ch? là s? s?p x?p v? m?t hình th?c. Ch?ng h?n, th?c t? ?ã ?ã có bài vi?t, do ch? chú trọng t?i m?t hình th?c nên t? ra lúng túng không bi?t x? lí nh? th? nào v?i tr???ng h?p *khinh* trong tiếng Việt, ó là *khinh* m???n t?

tiếng Hán (Hán Việt) ???c dùng trong tiếng Việt v?i hai ngh?a: v?i ngh?a là “nh?”,

khinh

ch? ???c dùng là y?u t? t?o t? (

khinh khí c?u

); v?i ngh?a là “coi th???ng”,

khinh

???c dùng v?a là m?t t? (

khinh k? lu?n cú

) v?a là y?u t? t?o t? (

khinh b?c, khinh nh?n

,
khinh ghét

). Tr???c nh?ng hi?n t???ng nh?

khinh

, bài vi?t kia ?ã ??a ra k?t lu?n

khinh

trong tiếng Việt “lúc là t?, lúc không ph?i là t?”. Th?c ra không có gì ?áng phàn nàn v? k?t lu?n này, b?i ng? pháp h?c th?i? ó ch? y?u xu?t phát t? hình th?c – c?u trúc mà ch?a có s? k?t h?p nghiên c?u ng? pháp-ng? ngh?a. Mà ?âu ch? có bên chúng ta, ngay c? nh?ng nhà ngôn ng? h?c hàng ???u th? gi?i nh? J.Layons c?ng ?ã t?ng có ý ki?n ??i ý r?ng, hãy xem t?

c?ng nh?

câu

là nh?ng ???n v? “m?c ???nh” ?? làm vi?c (?? kh?i ph?i “m?t công” tranh lu?n). GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp trong nghiên c?u t? tiếng Việt ?ã h???ng t?i nh?ng v?n ?? xa h?n, r?ng h?n, mang t?m lí thuy?t. ?i?u này ???c th? hi?n ? nh?ng nghiên c?u t?p theo c?a ông khi ông v?n d?ng lí thuy?t tâm-biên c?a ngôn ng? h?c hi?n ??i vào nghiên c?u v?n ?? t? tiếng Việt. Ông cho r?ng, v?i gi?i

pháp và quan niệm về việc Vi-tết và phù hợp với lý thuyết của ngôn ngữ học, phù hợp với truyền thống ông phụng sự học, phù hợp với ngành văn học Việt Nam và các lĩnh vực khác. Cũng theo ông, với cách quan niệm về

ng?

những việc, ông pháp học tiếng Việt sẽ có các sự nghiên cứu các nội dung liên quan ngoài tiếng Việt. Chẳng hạn, liệu có còn hay các phân biệt giữa hình thái học và cú pháp học trong tiếng Việt như ngôn ngữ học tiếng Anh đã làm, ... Cũng cần phải nói thêm rằng, tuy hiện nay, quan niệm về truyền thống âm tiết mà ông là người theo đuổi cũng vẫn chỉ là một trong những quan niệm về tiếng Việt, những công lao của ông chính là đã tri thức về việc theo quan niệm đó bằng sự nghiên cứu thực tế tiếng Việt một cách hết sức và sâu sắc.

Thành Long/USSH

Phó Thủ tướng Nguyễn Thị Ngọc Nhân trao Giải thưởng Nhà nước về Khoa học và Công nghệ cho GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp tại Lễ trao giải sáng 12/02/2012.

Nếu trong khoa học tự nhiên có th??ng thì khoa học xã hội khó có th?. Câu này ứng với GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp. Không vào s? thông minh, GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp thành công ???c nh? ngày hôm nay là nh? vào s? c?n m?n “con ông ch?m ch?” c?a ông. Ông d?y h?c và nghiên c?u, viết sách. D?y giúp cho ông “áp d?ng, kiểm tra” kiểm th?c th?c t? c?a mình, ??? sách giúp cho ông b? sung kiểm th?c và viết sách là s? th? hi?n trí tu? c?a ông. Nh? ?ó, cùng với các công trình nghiên c?u và t? ti?ng Việt ???c tái bản nhi?u lần và m?i lần là m?t s? c?p nh?t kiểm th?c m?i, t? li?u th?c t? m?i c?a ti?ng Việt, ông còn có các công trình khác nh? *D?ng h?c Việt ng?*

(2000),

L??c s? Việt ng? h?c

(t?p 1, 2005; t?p 2, 2007; ch? biên),

Các ph??ng pháp nghiên c?u ngôn ng? h?c

(2005),

Giáo trình ngôn ng? h?c

(2008),

777 khái niệm ngôn ng? h?c

(2010; giới th??ng ???i h?c qu?c gia Hà Nội). Sách xu?t bản nhi?u, “?ào lí m?n thiên h?” (h?c trò kh?p n?i) nh?ng GS Nguyễn Thị Ngọc Giáp và m?t l?i s?ng gi?n d?, quen thu?c c?a m?t nhà giáo mà ch? có nh?ng ngu?i nh? ông m?i duy trì ???c, ?ó là m?t vòng tròn khép kín: d?y h?c, ??? sách và viết sách.

Xin chúc mừng Giáo sư, Tiến sĩ, Nhà giáo Nhân dân Nguyễn Thị Ngọc Giáp ???c nh?n giải thưởng nhà nước về khoa học công nghệ 2010 (t? ch?c 5 n?m xét m?t lần) cho hai công trình và t? ti?ng Việt. Ngành ngôn ng? h?c Việt Nam có thêm nh?ng ?óng góp m?i t? n?i ông. ???ng nghi?p chia vui với thành tích c?a ông. Các th? h? sinh viên c?a ông t? hào và ng??i th?y c?a mình. Tr??ng ???i h?c t?ng h?p Hà Nội và Khoa Ng? v?n c?a Tr??ng, ???i h?c Qu?c gia Hà Nội, Tr??ng ???i h?c Khoa h?c xã hội & nhân v?n Hà Nội và Khoa Ngôn ng? h?c c?a Tr??ng vui mừng và t? hào có nh?ng nhà giáo nh? GS.TS Nguyễn Thị Ngọc Giáp.

Nguyễn: vnu.edu.vn